

Asia: VN/23400/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä työvoimapalveluiden uudelleen järjestämiseen liittyvien lakien, valmiuslain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta

1. Järjestämisvastuun siirtoon liittyvät muutokset

a) Näkemyksenne asiakastietojen käsittelyä, käyttöoikeuksia, tiedonsaantioikeuksia sekä työvoimaviranomaisen hankkimia lisäosia koskevan sääntelyn täsmentämisestä

(Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta: 112 §, 114 §, 120 §, 120 a § ja 125 §,

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta: 14 §,

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta):

-

b) Näkemyksenne siirtävistä sopimuksista sekä tuki- ja korvauspäätöksistä

(Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta 10 ja 11 §):

-

c) Näkemyksenne valtiolta kuntaan siirtynyttä henkilöstöä koskevaan muutosehdotukseen

(Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta 6 §):

-

d) Näkemyksenne muista järjestämisvastuun siirtoon liittyvistä ehdotuksista:

-

2. Työnhakijan palveluprosessiin ehdotettavat muutokset

Näkemyksenne työnhakijan palveluprosessiin ehdotettavista muutoksista

(Laki työvoimapolitiikan järjestämisestä annetun lain muuttamisesta 32 §, 33 §, 44 - 47§ ja vastaavat muutokset laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta 2 luvun 6 §, 3 luvun 3 - 6 §):

-

3. Muut ehdotettavat muutokset

a) Näkemyksenne työttömyysturvalakiin sisältyvistä muutoksista:

-

b) Muut mahdolliset näkemyksenne esitysluonnoksesta:

Omaishoitajaliitto kannattaa lakisääteisten velvoitteiden keventämistä ja resurssien kohdentamista enemmän tukea tarvitseviin työnhakijoihin.

Omaishoitajaliitto peräänkuuluttaa myös parempaa yhteistyötä sosiaalityön ja TE-toimistojen välille.

Toistamme siten 23.1.2024 antamassamme lausunnossa (VN/23793/2023) esitetyt huomiomme prosessin puutteista ja parannustarpeista:

- Työvoimapolitiikka lausuntoa antaessaan TE-toimisto ei aina tyydy siihen, että hakija ja hyvinvointialue antavat lausunnon siitä, että omaishoitaja voi työllistyä kokopäiväisesti ja että tarvittava sijaishoito järjestyy. Sen sijaan TE-toimisto saattaa toisinaan lähteä arvioimaan omaishoidon sitovuutta, vaikka se on eri kysymys; oikea kysymyshän oli, pystyykö omaishoitaja työskentelemään kokopäiväisesti. TE-toimisto saattaa myös pyytää palvelusuunnitelman sekä muita hyvin henkilökohtaisia tietoja sekä omaishoitajasta että hänen hoidettavistaan. Vaikka tietosuojavaltuutettu on antanut hyväksyntänsä vallitsevalle käytännölle, on silti kyseenalaista, täyttääkö nykyinen menettely esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikla 8:n yksityisyydensuojaa koskevaa rajoitusopin.

Rajoitusopin mukaan jokaisen yksityisyyttä koskevaa kavennuksen tulee perustua lakiin, vastata yhteiskunnalliseen tarpeeseen JA olla välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa. Vaikka kaksi ensimmäistä ehtoa täytyy, on hyvin kyseenalaista, onko nykyinen yksityisyyttä loukkaava käytäntö tosiasiallisesti välttämätöntä asian käsittelyssä ja ratkaisemisessa. Käytäntönä tämä on myös viranomaisresurssien tuhlaamista, sillä näin omaishoitajan, ja hänen hoidettavan henkilötietoihin

joutuu perehtymään usein vähintään kolme eri tahoja; ensinnäkin sosiaalihuolto, jonka toimenkuvaan se kuuluu, toiseksi TE-toimisto ja kolmanneksi esimerkiksi Kelan muutoksenhakuelin. Yhteiskunta säästyisi turhalta viranomaisresurssien käytöltä sekä omaishoitajien ja hoidettavien yksityisyydensuoja, toimeentuloturva ja oikeussuoja vahvistuisivat, mikäli asia olisi toteutettu asiakaslähtöisemmällä tavalla palvelumuotoilussa. Privacy by design -lähestymistavalla yksilöiden yksityisyydensuoja olisi keskiöissä jo rakenteita ja käytäntöjä kehitettäessä. Yhtenä konkreettisena avauksena Omaishoitajaliitto ehdottaa, että olisi vakioliite, jonka sosiaalihuollon sosiaalityöntekijä täyttäisi. Tällöin omaishoitajan mahdollisuudet työllistyä täysipäiväisesti olisi huomioitu jo prosessin alkuvaiheessa, eikä hyvin yksityisiä ja sensitiivisiä tietoja olisi tarvetta levittää useamman viranomaisen käyttöön. Tämä toteuttaisi huomattavasti nykyistä paremmin ajatusta siitä, että yksityisiin tietoihin ei kajota enempää kuin on välttämätöntä. Myös perustuslakivaliokunta on useaan otteeseen peräänkuuluttanut perus- ja ihmisoikeusmyönteistä lain tulkintaa ja soveltamista.

- Omaishoitajaliitto on nähnyt vain TEM:n tulkinnan tietosuojavaltuutetun kannasta liittyen yksityisten tietojen tarkasteluun TE-toimistoissa. Referoidun kannan mukaan riittää, että henkilötiedot ovat piilotettuja. Tämä toki parantaa hieman yksilöiden yksityisyydensuojaa, mutta tämä on kantana ja käytäntönä silti ongelmallinen. Amerikkalaisessa tietosuojaperinteessä riittää, että tietyt henkilötiedot piilotetaan. Euroopassa henkilötietojen ja henkilötiedon suojan käsite on kuitenkin laajempi. Euroopassa on ollut tapana tulkita, että myös erilaiset tiedonjyvät yhdistettyinä muodostavat mahdollisuuden päätellä kenestä on kyse ja siten myös yhdistelty tieto voi ylittää suojattujen henkilötietojen kynnyksen. Mikäli TE-toimistolla on käytössään kaikki työnhakijan henkilötiedot ja sitten hyvin tarkat kuvaukset hänen läheisensä hoidon- ja palveluntarpeista, johtaa tämä siihen, että TE-toimisto voi näiden tietojen perusteella päätellä, kenen yksityisistä tiedoista on kyse. Tässä valossa henkilötunnuksen ja muiden henkilötietojen piilottaminen on hyvä alku, mutta samanaikaisesti riittämätöntä vahvan yksityisyyden suojan turvaamisen kanssa. Usein yksityisyyden rajoituksia tai loukkauksia perustellaan myös turvallisuudella, mutta tässä on huomioitava, että asianosaiset eivät ole tehneet mitään väärää, ellei vamman tai sairauden kanssa elämistä tai työttömäksi työnhakijaksi päätyminen tämänkaltaiseksi synniksi lasketa.

Vartio Elias
Omaishoitajaliitto ry